

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (kinevezések; megtiszteltetés; a „Kisfaludy Társaság“ tágabb munkakörnyitása; Eördögh József jász alkaptányá iktatása; agarasztárs.; isk. ünnepély Kőszegen; szombathelyi hírek; Kovách László „Bankokrol“ s különösen a leendő magyar bankról; a Száva folyam fontossága; Középszolnokmegye közgyűlése; észrevétel a pesti hírlapban (60 szám) közölt „Emberi kegyetek pietások“, című cikkre; s a t.) Amerika (M. Leod pöre; s a t.) Portugália (a zendülési párt fordulat akar eszközölni; s a t.) Spanyolország (Navarra egészen nyugott; pótlékadat Diego Leon kivégeztetéséről; s a t.) Anglia (a királyné lebetegülését minden pillanatban várják; s a t.) Franciaország (Salvandy nem megy Madridba; elegy s a t.) Külföldi elegyhir. Gabonaár. Dunavizállás. —

Magyarország és Erdély.

Ő es. kir. fels. Erdélyország gyűléselnökét Kemény Ferencz b. belsőtökös tanácsnokká méltóztatott kegyelmesen kinevezni. — A' zalatnai bányász törvénytörvényénél eddig volt első titoknok Rheland Eduárd, kir. kincstári fogalmazónak neveztetett ki.

Ő es. 's apost. kir. fels. a' megürült karloviczi érsekség helytartójává Ch r a n i s l a w Györgybácsi n. e. g. püspököt; T a u b e r Ferencz sopronyi plébánost pedig lebényi sz. Jakab apátjává mélt. kinevezni. V i n d i s c h Leopoldot, Pest városa főorvosát 's az ottani városi kórház igazgatóját végre kir. tanácsos czímmel feldiszesíteni.

A' nm. m. kir. udv. Kamra a' vindschachti bányász megürült iktató-hivatalra K o t z b e k Károly urvölgyi bányagyógyot alkalmazá; a' bajai mázsáló-hivatalra pedig B a l o g h János ipolysági sómázsálót.

Friváldszky Imre orvos tudor urnak a' regensburgi fűvész és lipcei természetvizsgáló társaságok oklevele elfogadását ő fels. megengedni méltóztatott.

(Kisfaludy-Társaság magyar szépirodalmi intézete.) A' Kisfaludy-Társaság nyelvünk és irodalmunk érdekében elhatározta minden időbeli jelesb íróink hol válogatott, hol minden munkáiknak, Nemzeti Könyvtárképen, bírálatilag hű 's hibátlan, díszes kiadását; mennyiben azt idegen jogok nem ellenzik 's a' közönség részvétele lehetővé teendi. Minden író egy magában külön álló egészet képez és csak a' gyűjtőczim által köttetik a' többiekhez. Minélfogva kiki szabad tetszése szerint szerezheti meg lassankint vagy az egész gyűjteményt, vagy néhány, v. csak egy író is. Megnyitják a' nemz. könyvtárt Kisfaludy Kár. minden munkái, mint a' mellyek első kiadásukban már végkép elkelték, 's még folyvást kerestetnek, másfelől a' társaságnak, a' boldogult szerző hagyományából magához váltott igaz tulajdonai. Kisfaludy Károly munkáinak ezen bővebb, javított, életrajzi bevezetéssel, valamint jegyzésekkel is ellátandó, díszes, és e' mellett az eddigi könyvárakhoz képest példátlan olcsóságú kiadása hét füzetben jelenik meg, mellyek együtt a' legszebb nagyságú kötetet teendik. Minden második hónapban, sőt melegebb részvét mellett sűrűbben is, jövend ki egy füzet, 's így az egész, kevesebb mint egy év alatt, végkép elkészül. Minden füzet ára, melly annak átvételekor tetetik le, két ezüst huszas. Az első füzet — átvételkor azon felül előre fizettetik ki az utolsó füzet is, melly aztán Kisfaludy Kár. arczképével együtt fizetés nélkül jár ki az aláíróknak. Ekép e' bővebb és sokkal díszesb kiadás egészben 4 ft. 40 kr. lesz, holott az elsőnek utolsó bolti ára köz. pap 10 ft. ep. volt. A' társaság ez intézkedésével a' kevesebbé tehető nyelvbarátot is azon állapotba kívánta tenni, hogy a' nemzet e' jeles írója munkáit magának minden érezhető áldozat nélkül megszerezhesse. Szerkesztésre a' társaság ismét Schedel Ferencz urat bizta meg, kinek gondjai alatt látott napvilágot az első tíz kötetű kiadás is. Előfizetheti e' kiadásra minden hitel. könyvárusnál a' két hazában, kik megrendeléseiket a' czimlapon megnevezett középponti könyvárusoknál tehetik meg. Ezekon kívül még a' következő magányos hazafiak kéretnek szives bizodalommal előfizetések gyűjtésére, 's a' pénzek Schedel Ferencz urhoz, mint szerkesztőhöz, biztos alkalommal küldésére (Pest, urak utcája 455 sz. 2. emel.) Aradon Fábrián Gábor; Baján Sebők József; Bécsben Jászay Pál udv. concip. és Barkasy Imre udv. agens; Borsodban Szemere Bertalan; Debreczenben Péczely József; Egerben Makáry György; Eperjesen Pulszky Ferencz; Gömörben Dráskóczy Sámuel első alispán; Győrött Czuczor Gergely és Kovács Pál; Károly-Féjerváron Ötvös Ágoston orvos dr.; Kecskeméten Szilády Károly könyvnyomtató; Kolozsvárott Bölöni Farkas Sánd.; Komáromban ifj. Pázmándy Dénes főjegyző; N. Körösön Wurga János; Krassóban Fülepp József; Liptóban Münster György kir. erdőmester; Losonczon Kubinyi Ferencz; Máramaros-Szigeten Lugossy Józ. prof.; Maros-Vásárhelyt Dózsa Elek prof.; Miskolczon Szentaghs Gusztáv kapit.; Munkácson Dóhovies Vazul alesp.; Nagy-Bányán Fésüs Menyhért orv. dr.; Nagy-Becskereken Bárány Ágoston tbiró.; Nagy-Enyeden Vajda Dániel; Nagy-Károlyban Kovács Lajos tbiró.; Nagy-Szombatban Olgay Zsigmond tbiró.; Nagy-Váradon Jakab Mihály levéltárnok; Pápan Stettner György professor; Pécsen Jónás József prof.; Pozsonyban Olgay Gáspár tbiró. és Knittelhoffer Vazul prof.; Rozsnyón Hollók Imre és Kramarcsik Károly prof.; Sopronban Király József prof.; Sümegen Kisfaludy Sándor tbiró.; Szabadkán Zomborcsévics Vincze főorvos; Szarvason Molitorisz Adolf prof.; Szatmárban Kovács Bencze tbiró.; Szegeden Horváth Cyrill prof.; Szegzárdon Bezeredy István tbiró.; Szombathelyen Pinter Endre prof.; Temesvárott Vukovics Szabasz tbiró.; Veszprémben Zsoldos Ignác főjegyző; Zágrábban Pauler Tivadar prof.; végre Zemplényben Kazinczy Gábor tbiró. urak. Pesten, oct. 12. 1841. Tóth Lőrincz s. k. a' Kisfaludy-Társaság titoknoka. — Kisfaludy Károly minden munkáinak ez újabb kiadása a' szerző kéziratával 's régebbi kiadásaival összevetve, bővítve, nem a' költészet ne- mei 's külső viszonyok rende, hanem a' költő fejlődési menetelének előtűntetésére a' készülék sora szerint, szerkesztetett. Az első füzet, melly Kisfaludynak első és második időszakabeli verseit, és színművei két elsejét, (u. m. A' tatárok Magyarországon, és: Ilka, v. Nándorfejérvár bevétel) foglalja magában, 's így az első összes kiadás I. és IX. kötetit egészen, 's a' Xnek egy részét, megjelent. Pesten, nov. 10. 1841. Schedel Ferencz.

Jászberényben f. h. 4kén vala nádori alkaptány Eördögh József ünnepélyes beigtatása, kir. tan. 's nádori főkapitány verbói Szluha Imre, mint ez alkalomra kinevezett nádori biztos által. Az ekkor tartott 's közkívánatra nyomtatásban is megjelenendő beszédek közt érzékenyen hatottak fülbe és szivbe — mint valamely hattyúének — a' 84 éves agyastyánnak 's félszázados tisztviselőnek kir. udvarnok Fazekas András volt nád. alkaptányának hálaszavai, az őt szerető keblekből visszahangoztatva. Az ünnepélyt, mellyet számos vidéki is díszesite jelenlétével, a' beiktatott ur által mintegy 300 személyre adott gazdag lakoma szokott köszöntésekkel, ezt viszont fényes tánczvigalom követé a' gyűlési nagy teremben. Másnap pedig a' beigtató nádori főkapitány névpapja következően: így kettős oka volt a' szives üdvözléseknek, 's az igaz vendégkoszorút egybefűző vidámságnak. R.

Szombathely: Iskoláink ez évi megnyitása reményt fölülmuló számos ifjúság megjelentével történt. — Pezsgő örömmézzel telik el keble minden honfinak, midőn a' nemzeti fejlődés hévmérőjét már nálunk is azon fokra jutottnak látja, hogy a' tudományok jótékony világába avatandó ifjúság szokott istenes énekeit magyarhangon zengi. — Zalamegyében keblezett Szentpéterur helysége nyárho 25én borzasztó esemény helye vala: bizonyos jámbor életű házbirtokoshoz éjféltájban betörének némely kóborok, ekekészületeit elorzandók; a' jámbor birtokos szenderéből a' többszörös kopogásra felocsódván kikele szobájából a' zörej oka megtudhatására 's udvara telkén nem várt vendégekre talált, kik azonnal a' kertek alá hurezolák 's lábairól lesujtván 's több halálos sebet ejtvén rajta, vérében fetrengve hagyák. A' termés némely hegyeinken egészen nem felelt meg a' várakozásnak; de jóságára nézve felér a' 34ki terméssel. Nálunk kedvező az időjárat, 's még eddig olly kellemesek napjaink, hogy melegebb öltöny nélkül is bátran járhat az ember. P. D.

Köszeg öszhő fogytán. Városunk oct. 10kén a' rendes vasárnapon kívül még egy más lélekemelő ünnepet is ült. Ugyan is miután városunknak eddigi több kifogást szenvedő nemzeti tanodája helyébe egy czélszerűbb ujnak építésére a' szent ügy mellett állhatatos buzgalma után mult évben sikerült fensőbb helyen engedelmet nyerni, 's ennek következtiben az köz tetszést nyert izlésben 's hat tágos tanuló szobára osztva már e' nyáron föl is emelkedett: a' nevelés nagy fontossága iránt minél tartósb figyelemgerjesztésül a' tan. Várady József szombathelyi n. prépost urat, kinek mint egykori szerette tisztelt lelkipásztorának a' városhoz viszonzó vonzalmáról meg vala győződve, e' szent czélú épület alapkövének egész ünnepélyességű letételére 's beszentelésére tisztos választmány által bizodalmasan megkérte; ki is erre a' fen kitézett napon szives készséggel megjelenvén az ünnepet, a' hívek buzgó fohászi közt segítségül hívása által a' sz. léleknek, megkezdé 's miséáldozat után a' hullamzó népet egyházi szolgálat mellett 's az egész tanuló ifjúság és polgárkatonaság tisztelkedő késéretében a' felavatásra várakozó épülethez vezette, itt Györi János ker. al- esperes 's helybeli plébános 's nemzeti tanodai igazgató czélszerű velős magyar beszéde után az alapkö- beszentelést 's letételét ájtatos szertartások közt végezte. Felolvastatott közben az alapköhöz zárandó emléklevel, 's jó fejedelmünk neve hallására harsogott a' lég az éljentől. Záratlak még az alapköbe az idén vert arany és ezüst pénzek is. Ezek végeztivel t. helybeli plébános ur német nyelven tartott lelkes beszédével egyéb üdvös hatási mellett, magyar hazánkban ezután a' magyar nyelv tudásának szükségét kiemelőleg fejtegetvén, már szépen magyarosodó városunkban a' nemzeti nyelv tanulására még erősb ösztönt gerjesztett. Viszszatérvén szentegyházba az egész körmenet, ott a' minden áldás kuffejének hála mondatott. Az ünnep főtisztét-viselte uprépostot pedig számos más uri vendéggel ez ünnep jeles szónoka megvendéglé. Városunk polgáriban a' nevelés 's magyar nyelv iránti lelkesülés iránt nem hagy semmi kételkedést 's így ők is tö- lök telhető hasznos munkások leendnek azon nagy célra dolgozásnál, hogy édes hazánk is egykor kívánt nagyságában ragyoghasson! K-s.

(A' Száva folyam fontossága.) E' hajózható folyam környéke egész kiterjedésiben vidékestül a' legnagyobb miveltségre alkalmas, mert igen kedvező fekvésinél fogva Európa hatalmas és legfontosb folyamához esik közel 's az ádriai tengerhez; meg van áldva elég vízi közlekedő uttal és csatornával. A' Száva Rugviczától és Siszektül lefelé (meddig nagy szállító hajókkal fölmehtni) innen és tul magába veszi a' legnevezetesb folyamokat, millyenek: a' Kulpa, Odra, Unna, Verbász, Ukrina, Boszua, Drina, Kolubára, 's a' t. Zagória és a' varasdi határ minden folyamostul, aztán a' Trebess, mellybe már a' Csezma, Lónya, Illova, és Pakra patakok szakadtak, továbbá a' nagy és kis (Veliki 's Mali) Sztrug, Resetarcza, Sumeticza, Czerneck, Orlyava, a' gradiskai, bródi és pétervárad határ- ezred földén Mersunya, Glogovicza, Jaresina (római csatorna) több nevezetes hegyi patakkal; neveli továbbá a' Szávát a' 15 mföldnyi hosszu Bosszut vize több nevezetes folyóval, mint a' Bigj, Berava, Szpacsva, Sztudva, végre több hegyi patak, természet és mesterség csinálta csatorna 's lecsapolási árok, és maga a' Száva folyam. A' Száva egyszersmind közlekedésben van a' birodalom minden nagy vizeivel és csatornáival, mint Duna, Tisza, Dráva, Maros, Temessel 's Ferencz, Béga és ör-csatornákkal. A' sok mellék folyammal és belföldi vízzel már most is legkedvezőbb alkalmat nyújt

a hajózható csatornák általi további közlekedésre, és így új kereset- forrást nyit a lakosoknak. Azon tekintetből, mivel a meszszebb fekvő tartományokat könnyen közelebbi közlekedésbe hozhatni a tengerpartvidékkel általa, és a hajózás javítására tett vízműi előkészület 's munka által, mely egyszersmind az áradás által okozott kárnak eleit veendi, a Száva mint a lecsapolt vizek fő befogadója roppant fontossága, s azért azt egész Magyarországra 's Horvát és Tótországra nézve minden tekintetben a legbecesebb gyöngynek tarthatni, mit kevés más országban mondhatni valamely folyamról. Mivel pedig a főlebb említett folyók nagyobb részint használatlanul 's elhagyatott állapotban vannak 's nagy darab földön terméketlen mező és mocsár található, úgy tetszik, hogy ezen egész vízkörnyék műveltsége, özszevetvén más tartományokéval és az ország egyéb kerületiével, egy századdal maradt a legfontosb ágakban hátra, jelesül pedig a földművelés, ipar, és bel közlekedés élénkítésére, mint szinte a kiviteli természetvények 's kereskedés könnyítésére annyira alkalmas száraz és vízi közlekedés figyelemre vételében 's kellő használásában. A következő különös figyelmet érdemel. A szávai hajózásban semmi állandóságra nem számíthatni. 1839ki tavaszon az áradási veszélyek és magas víz miatt, nem lehetett, mint máskor, jó korán kezdeni a hajózást. Az erre következő hajózási kedvező vízállás csak 14 napig tartott. Ezen kevés idő eltelté után a többi nyári hónapban a Száva majd egészen hajózhatatlan volt. Ha az ember az alsóbb részeken egy helyen csak 24 órával mulat tovább, már a felsőbb vízmederben találtató ismértes sekély helyeken nem mehet át 's innen származik a több hónapi időzés elmaradhatlan káros következése, párosulva sok koczkaztatással, a gabonafaj egész elromlásával 's tetemes pénzázdozattal, mi gőzhajó-használat mellett minden esetre kevesebb vesződéssel járna, 's a veszély nagyobb részint eltávoztatnék. Fő feltételek közé tartozik az, hogy a vízszabályozási munkálatoknál a hajózható vizet nem kell fogyasztani, mint szinte nem minden görbületet hajózási akadálynak tekinteni 's csupán akkor, ha a használható földet 's falvakat pusztítással nem fenyegetik, szükség az igen nagy kanyarulatoknál átmetszést tenni, 's általában szilárd gátakat építeni. Azon áradások, melyek a Száva gátjának áttöréséből felsőbb vidéken származnak, az alsó vidékre nézve, mely az által rettentő pusztításnak van kitéve, szerfölött károsak. Már csak egy áradás is nagy romlást 's veszélyt hoz magával; ha pedig minden évben többször is van, a föld termésnek, mint szinte minden tenyésztésnek 's haszonnak csökkenése kiszámíthatatlan. Ennek megakadályoztatása, 's az árvíz pusztítása-elleni biztosítás roppant fontossága, 's megfejtésén már több év óta gondolkodnak. A sokszor rebesgetett hajózási nem hanyagolhatni el, ha elő akarjuk a közjót mozdítani. — Ha nem sietős a dolog, a vízszállítást a Száván minden másféle szállításnak elibe kell tenni. — A hajózás és lecsapolás lehető legjobb előmozdítására nézve a Száva medrének 's mellék folyamoknak helyenkint megkezdett, de félbehagyott jó karban tartása, folytatása 's tisztítása, továbbá minden akadály elhárítása, a fő és mellékelhetetlen feltételek közé tartozik. — A Száva járásába eső mellék folyamok és patakok sok hasznos anyagszert állítanak elő; 's ezért csak jótékonyoknak nézethetnek. — Azon áradások, melyek alólul származnak, általában csak áldást, termékenységet hoznak, és azért a legnagyobb figyelmet érdemlik. — Most jó elvek szerinti sajátlagos munkálkodáshoz fogtak Inkey Imre kir. biztos elnöksége alatt, hogy minden kézműtani végrehajtást illő darab földön olly egyszerűsége vigyenek, mi az elérendő célnak jobban megfelel, mint az igen mesterkélte fordulatok és az utban álló hatalmas akadályok miatt soha célta nem érő nagyszerű munkálatok. Ezen elvek szerint az alsóbb vidéken már elkezdék a szabályozást, mi által a mellék folyamok jobbadán hajózhatókká lettek. A helybeli igen kedvező viszonyok azt majd általában lehetővé teszik, 's már semmi akadály nem áll utban, hogy ez egyetlen egy, kevésbe kerülő, termékeny föld nyerése által igen nagy hasznot ígérő, már megpróbált és jónak talált létesítési módot úgy léptessék életbe, mikép az által öntözés 's kiárasztás, és lecsapolás 's kiszáritás is eszközöltessék. Mihailovics alezredes, szerémi építész-igazgató. —

Kovács László érd. hazánkija, ki 1840ben megjelent „Utazás Tyrol és Bajorhonban“ című munkájáról (mellyből Társalkodónk is közle mutatót) ismértes olvasó közönségünk előtt, e napokban egy új elmeszüleményével ajándékozta meg hazánkat „A bankokról“ (Sr. 94 lap. ára 40 kr. p.) melyben a bevezetés után általánosan értekezvén a bankokról 's azok különfajairól, minők a letéti- jegy- kölcsön- és váltóbank, Európa jeles bankjait is megismerteté, t. i. az angol és szkött bankok után az éjszakamerikai bankügyet s a némethoni bankok közül a bécsi és bajor bankot, továbbá a Lafitebankot is, végre a leendő magyar bankról mint jelen korszakunk egyik főkérdéséről és szükségéről így nyilatkozik: A leendő magy. bankról első kérdés: vajjon illyen állítható-e? — Az ausztriai ház birtoka két birodalomból: t. i. a magyar 's az ezen kívüli birodalomból áll; a magyar birodalom ez utóbbival számos elmozdíthatatlan akadály miatt mondhatni minden tekintetben 's e szerint érdekeire nézve is özszeolvaszthatatlan levén, számukra intézvényeikhez alkalmazott külön intézetek is létesítendők. Ez áll főképp a bankra nézve, mert hogy az ausztriai bank egy úttal magyar bank is legyen, míg egy részről a nemzeti ellenszennél, más részről a különböző törvényeknél fogva lehetetlen. Álljon az ausztriai bank, de legyen (olasz és) magyar bank is e hon saját keblében 's helybeli érdekei szerint alakítva. Hogy az ausztriai bank Magyarországra is kiterjedjen, nem lehető, mert itt csak olly törvény 's erre épült bank létezhetik, millyet a törvényhozó test megállapít, 's csak ezek itt kötelezők: míg az ausztriai bank körül minden egyedül a kormánytól függ. — Hogy a bécsi bank némileg kizáró szabadalommal bír, ez hozzánk nem tartozik. azonban e kiválság ideje is a jövő országgyűlés előtt kitélik. Míg az említett oknál fogva úgy vélem szinte kézzel fogható, hogy Magyarországon csak magyar bank létezhetik. 's üzhet olly állásban. a millyenben egy törvényszerű banknak létezni kell, bank-foglalkozásokat, másfelől az is nyilvános, hogy nekünk nem olly kis körű bankra, mint nagy részben a Bécs vonalai által határozott, 's leginkább kereskedői természetű bécsi bank. — van szükségünk. A mi bankunkat főképp a bajor bank után kell alakítunk, mivel nemzeti gazdálkodásunk 's életünk módja sokban özszevág a bajorokéval, mi is inkább természet, mint gyártó 's kereskedő nemzet vagyunk. Azért-is a bajor bank szerkezetét 's elveit kellő javi-

tással 's viszonyinkhoz alkalmazással, nagy részben elfogadni legalkalmasnak hiszem, nem feledve a többi bank jó intézkedését is. De hogy a bajor bank elveit átláthatassuk keblünkbe, utánok kell törvényinket alakítani. A bajor bank léteinek fekvő-vagyon-tulajdonosak, mezei gazdák 's iparüzők gyámoltása legfőbb célja, 's e végett ott a hypothekai biztosításmód van létesítve. Nálunk is az említett célnak kellene épen a bank létesítésében főképp kitűzteni: úgy de hol végünk hypothekát? Tudjuk hogy a kölcsönt háromféleképp, t. i. hypotheka, zálog 's kezesség által biztosíthatni. E biztosítási módok közül csak a két utolsó nyújtható nálunk, az első t. i. hypotheka, csak némi részben. Mert míg az ösiség létezik, senki sem tulajdonosa a kezei közt levő nemesi jószágoknak, hanem csak haszonvevője. Nem említem: hogy milly bizonytalan nálunk 's alap nélküli a birtok-jog: mert ki nem ismerné a jus in re végtelen zaklatását, 's ki nem fogatott jószágit ezelőtt 2—3 századdal létezhetett igények nyomán szöveteljes végtelen pörbe? ki nem rettegne a zálog-viszszaváltás kellemetlenségétől: csak azt kérdeim: ha a hypothekát csak kir. városi ingatlan javak 's jobbágytelkek fogadhatók el, a nemesi javak pedig nem. Így hát a magyar banknál hypothekára nézve az határozandó: hogy ezül csak a jobbágytelkek (!!!) és kir. városi javak fogadassanak el, a nemesi jószágok 's jogok pedig csupán akkor, ha az ösiség eltöröltetésén. előre kimutatja a kölcsön-kérő (majd a bank szabályi szerint) hogy az ajánlott hypotheka az ő kérdésbe-vehetlen sajátja; mire nézve a pontos földkönyv elmulhatlanul szükséges. A hypothekátörvény az 1840i betáblázási törvénnyel létesítve van, 's ezt a hol szükséges, a banktörvény hozatalakor ki lehet pótolni. Az ösiség miatti bajon, ennek megszüntelése előtt, pedig azzal segíthetni: ha a hypotheka helyébe kezesség helyettesítetnék: de a kezességre adott kölcsönt nem hagyhatni olly hosszú időközre künn mint a hypothekára vettet: 's ekkor az évdíj általi visszafizetés rövid időközre szorítandó. Azonban minden esetre legkivánatosab az ösiség ledőlése, mert — értsük meg! addig csupán a jobbágytelkek 's kir. városi javak birtokosai a valódi tulajdonosok, a nemesi jószág csak képzelt birtok. Azt hiszem a bajor bank többi rendszabályinak elfogadását, közelebbi törvényink létesítését, — már semmi nem akadályozza. Hogy a bankjegy 10 ftnál kevesebbről is szólhasson, 's a felvett tőkék ne csak emelt kamatokkal téríttessenek vissza (mik a bajor bankra nézve a közelebbi bajor diaetán javasoltattak) nálunk megállapíthatnak. A scott bankok elveit is, főképp a kölcsönözési módokra, p. o. a nyílt rovás- 's a bank léte, jegyei biztosítására nézve, úgy szinte más bankok jó 's hasznos elveit fordítsuk annak idejében használatra. A bank felállítására nézve ezek nézetim: épen nem látom szükségessé, hogy a banktörvényjavaslat készítésére előlegesen országos választmány küldessék ki, mint az 1840ki diaetán akarták, mert a bank létét megalapító törvény rövid legyen; 's azt hiszem: hogy miután még éjszakamerikában is készkarva megdönték a statusbankot, 's megdöntése után egész erővel ellenszegenek az új nemzeti-bank létesítésének, 's miután Európa általános gyakorlata a magán-társaságoktól alakítandó bankokat pártolja, mivel a közönségnek ehez több hitele van, mint a kormánytól könnyen pénzügyi munkálatok tételére fordítható statusbankokhoz: nálunk is csak magán-társaságtól alapítandó bank, mely kiválsága után nemzeti-bank címet is viselhet. magán-intézet létesítése szándokoltatik. A törvény a bank alap- 's főbb elveit határozza meg: 's hogy általjában mi leendő kötelessége 's feladata a status irányában: de szerkezetét, elrendezését 's alapszabályai kidolgozását hagyja az özszeállandó banktársulatnak. Miután ez az alapszabályokat a törvény vezérlevei szerint elkészítette, ezeket vagy egy előre kinevezett országos küldöttség elibe terjeszse megrostálás 's állapítás végett. 's ez aztán az országgyűlés elibe adja. 's itt azok megvizsgáltatván, a törvény elveit erősíttessenek meg. Az első mód azért jobb, hogy egy a bank létesítésével nem kell országgyűlésre várni, mert az orsz. küldöttség előlegesen megerősítvén az alapszabályokat, a bank létesítésére azonnal intézkedéseket tehetni. Az alapszabályokon későbbi változtatások mindig országgyűlésileg történjenek. Szerintem a banktörvény illy formán szerkesztendő: 1 §. a bank 's főbankjai felállítását, létesítés-módját 's czimzetét határozza meg; 2 §. mik lehetnek foglalkozásai, mennyi legyen a láptőkéje 's a részvényesek száma. ebből hypothekai kölcsönre mennyi fordítandó, mennyi más bank-foglalkozásokra; 3 §. a kölcsönzés 's visszafizetés feltételeit, a kamat nagyságát; 4 §. mennyi bankjegyet bocsáthat ki, 's ezeket hogyan biztosítsa; 5 §. hogy a bankot maga által választott igazgatóság vezérleje, egy országgyűlésen választandó felelős állandó biztos felügyelése 's ellenörködése mellett; a fő örködés azonban a H. tanácsot illesse; 6 §. hogy e törvény léte segítésére országos választmány nevezeték ki, mellynek kötelessége lesz a banktársulattól szerkesztendő alapszabályokat megrostálván ideiglen helyben hagyni, 's megerősítés végett az országgyűlés elibe terjeszteni; 's hogy ebben a változtatás csak országgyűlésileg történhessék. Ennyi özszesen, mit országgyűlésen elhatározatni szükségesnek hiszek; a bank alapszabályinak 's egész alkotának, utasításának kidolgozását az ahoz legjobban értő banktársulat végezze, 's csak alapszabályit terjeszse megerősítés végett országgyűlés elibe. Az állandó országbiztoszt azért vélem szükségesnek, hogy ez felelősséggel tartozván, ellenörködje, hogy az intézet kormánya törvény szerint 's a nemzet javá ellen soha sem, munkálkodik, 's hogy a bank üzletei a törvényszabta ösvényen kívül nem csap. Szóval a leendő nemzeti bankban egy olly intézet létesítését ohajtom, mely a bank-foglalkozások minden fő nemét üzvév, nem magán-érdek, hanem a status közjóléte elvein épülve, a magyar birodalom pénzügyi 's kereskedési üzleteit vezérleje 's ezeknek alap 's gyámforrásul szolgáljon; a nélkül azonban, hogy általánosan kizáró egyedáruságot gyakorolhasson. — Ezért ohajtom, hogy a banktörvénnyel egyúttal bankier- 's hitelegyleti törvények is létesíttessenek, mellyek, mint kisebb körű pénzügyi intézetek. a nemzeti-bankkal özszevágódva, éltető erővel lássák el a haza mezei gazdaságát, műiparát és kereskedését. A banktörvénnyel egyúttal bankier- 's börze-törvényeket is kell hozni; nevezetesen ezekben meg kell határozni: kik lehessenek bankierok, 's miszerint intézzék foglalkozásikat, hogyan szerkesztessenek a börzék, 's ezek vezérlete. 's foglalkozási menetele. Mert nekünk oda kell ügyekoznünk: hogy nemcsak egy, hanem több bankunk is legyen, és Pest váltó-piacz (Wechselplatz) kereskedésünk fociuszává emelkedjék. Eddig az ausztriai ház birtokaiban csak Bécs és a bankfoculus Triest szolgálta váltópiacul; honnan kereskedésünknek Bécs szolgál középontul 's kereskedőink teljesen a bécsiektől függnek, mit a közelebbi pesti bukások is bizonyítanak. Oda kell tehát iparkodnunk, hogy kereskedésünket 's kereskedőinket minél inkább szabadítsuk fel a bécsi járomtól, 's Pestet kereskedésünk középontjává 's váltópiaczává emeljük, mert e nélkül mindig rab 's alárendelt szerepet játszunk. Mondom: Pestet váltópiaczává kell emelni törekednünk, ez legyen kereskedési jelszavunk. A bank hypothekai biztosítékira nézve szükséges a földkönyvet minél előbb rendbe hozni, 's a betáblázási törvényt ahoz képest igazítani; nevezetesen: hogy a bank annál inkább biztosíttassék a hypothekás kölcsön iránt, törvénné kell tenni, hogy a

bank a' neki hypothekaul lekötött jószágra zálogjoggal birjon, 's csődület esetében ezen jogát (mint a' zálogos váltókeresetnél), a' csődületi pertől külön a' legrövidebb úton teljesítésbe vétethesse, 's a' hypotheka árából csupán a' kölcsön, 's az ennek bevételeire tenni kellett minden költségen felül maradó összevet tartozzék a' csődületi tömegnek kiadni. 'S a' bank-kölcsönre nézve a' kamatok kamatja is állapították meg. A' bank alapszabályai szerkesztését, de ki-vált foglalkozásai vezérlését mindig kereskedőkre kell bízni, mert ezek gyakorlati ismereteik 's pontosságuknál fogva, legbiztosb tapintat- ismeret- és szerencsével járulhatnak ahoz, 's úgy hiszem, hogy a' bank alakításában ők veendnek legtöbb részt 's részvényt; attól pedig őrizkedjünk, hogy illy nagy intézet létesítését (mint találkozott javasló) megyei uton javasoljuk, mert ez mindenben hatékony 's alkalmas lehet, csak a' pénzügyi munkálatok létesítésére nem, holszigorú pontosság 's ennek folytonos kitartása szükséges; ez pedig itt még mindig hiányzik. Egy leendő nemzeti-bank részletes tervét, alap-szerkezetét és szabályait majd akkor közlöm, ha ennek alapja, a' banktörvény, megszületik; 's ekkor egyúttal előadom nézetimet: hogy a' status micsoda czélokra, nevezetesen, mint szóban forog, a' jobbágyi terhek megváltására használja-e a' bankot; 's hogy ez főleg nyereséginek egy részivel ipar-vállalatok eszközésire legyen köteles, mint ez némely banknál föltételeztetik, és azon időig nem mulasztom el az e' tárgyban megjelenő iratokat is figyelemmel kíséreni.

Az 1835ben Magyarországon legelőször alakult agarász-egylet által f. ös-zutó hó 22. 's azt követő napjain tartandó nagy vadászatra gyűhelyül Alberti, megjelenés határnapjaul öszutó 21dike van kitűzve, melyre minden t. cz rész-vényes ezennel meghivatik. Kalas Zsigmond m. k. jegyző.

(Középszolnoki közgyűlés.) Zilahra levén a' követválasztási közgyűlés oct. 25ikére kitűzve, a' választást megelőzni szokott corteskedés helyét hideg részvéttelenség foglalá el, mert a' nép véleményét öszpontosító népszerű eg-yedek, a' követküldés és nem küldés közt meg valának oszolva, 's így a' vá-lasztásra csekély számmal mozgalom és párt nélkül jött be a' nemesség; 's csak 24ike estvéjén 's 25ike reggelén kezdé pártokra oszlani 's e' pártalakulást magára hagyva egyedül a' közvélemény vezette, mert a' küldés és nem küldés elve fölötti különbség mindegyik elv népszerű embereit viszsztatartoztatá a' telt-leges részvétől. Illy véleményi különbséggel kezdődvén a' gyűlés a' főispán felolvastatni kíváná az országgyűlésre meghívó - levelet. Ezután László Imre a' felolvasás előtt előadta, miképen a' RR. előtt felolvasatlanul két meg-hívó kir. levél áll: egyik az 1839beli magyar országgyűlési, másik a' jelen erdélyi gyűlésre meghívó, ennél fogva kívánja előbb az elsőt felolvastatni, mert sem a' magyar király méltóságával, sem a' megye tekintetével öszsze nem fér olvasatlanul hagyani fejlődme levelét. A' főispán azzal kívánta mellőzni a' fel-olvasást, hogy három közgyűlésen keresztül egyiken sem kívánták a' RR. fel-olvasatását 's azzal, hogy az 1839ki magyar országgyűlési követválasztásra öszszehítt gyűlés bizonyos körülmények miatt elosztatva levén, ellene is panasz tétetett, e' tárgyban ő is folyamodott, és így bíró előtt áll az ügy; a' kellemet-lenségek pedig, melyeket az 1839ki magyar országgyűlésre követküldés vé-gett meghítt RR. elosztatása szült, a' jelen évi febr. Ski kibékülő gyűlésen megszüntek. Többen pártolák László Imre indítványát, jelesen ifjabb b. Wes-selényi Farkas, mint hű alattvaló a' felség méltóságához illetlennek állítá tör-vényesen kelt kir. meghívó levelét föl nem olvasni; a' főispán okaira többen megjegyzék, miszerint azért, hogy három gyűlésen keresztül nem olvastaték föl, nem levén ideje a' felolvasásnak, lehetetlen azt következtetni, hogy már most a' RR. felolvasási joga elenyészett; mi az 1839ki gyűlés elosztatási kö-rülményinek fensőbb helyen létét illeti, arra szinte megjegyzék, miszerint épen a' februariusi békegyűlés jegyzőkönyve bizonyítja, hogy a' gyűlés- elosztatás oka nem a' Rendeken 's egyes tagjain feneklik. A' főispán a' felolvasás ellené-ben ismét ezt hozá fel, miképen ő nem ismer olly decretumot, mit a' király e-gyenesen a' megyének küld, 's csupán azokat isméri el, melyek a' főkörmány-szék útján közöltetnek. Nagy pártoltatásra talált azonban a' felolvasás. Ekkor a' RR. főjegyzőjüket levéltárukba küldék fölkeresése végett a' felolvastatni kívánt magyar regalisnak. A' főjegyző megtérve jelenti, hogy nem találja, mely je-lentés komoly aggodalmat szüle a' RR. keblében, 's a' regalis eltévedése okozóira actiót kívántak; végre a' vitatkozások eredménye az lett, miszerint választmányt neveztek ki a' levélfölkeresésre más napon jelentését beadandót. Olvastatott ezután az erdélyi országgyűlésre meghívó levél, melyre László Imre szolgál-bíró előadá a' RRnek a' megye politikai kétes állását, 's megfejté, miszerint a' részek az 1837: XXI t. cz. által teljesen és tökéletesen Magyarországhoz visszacsatoltattak, mely törvénynek két része van, egyik a' képviseleti, má-sik a' visszacsatolás practicum. Az első rész tökéletes teljesítésbe ment, a' részek meghívtak a' magyar országgyűlésre visszaadott szavazási jogu-kat élvezni, most ismét Erdélybe hívatnak, midőn az említett törv. cikk kö-vetkeztiben már Magyarország kiegészítő részivé lettek; a' kétes állás végtelen hatást szül 's tapasztalás mutatja, hogy ez főoka minden változásnak, pártok alakulásának, egyik nem akarja ezt, mert Magyarországhoz szit, másik azt, mert Erdélynél kíván maradni; e' kétes állás zavarba hozá a' szüléket, ezek nem tudják elhatározni: hol taníttassák gyermekeiket, Erdélyben é vagy Magyar-országban? Zavarban tartják ifjainkat, kik oskoláikat végezvén, kétkednek: ha M. Vásárhelyen vagy Pesten képezzék é magokat? ennél fogva indítványzá hogy ne küldjenek a' Rdek jelenleg követeket, hanem kérdezzék meg ő felsé-gét 's kérjék meg: szabadítsaki őket e' politikai kétes állástól. Nagy pártoltatás-ra talált az indítvány, de az ellenvéleményük többsége oda nyilatkozott, mi-szerint a' felírással felhagyva küldjenek követeket. László Imre indítványát jegyzőkönyvbe iktattatni 's magokéva tételét szinte jegyzőkönyvileg kimondat-ni kérék: if. Wesselényi Farkas, Décsy László, Ujfalusi Miklós, Szunyogh Rudolf, Kis Károly, Somogyi Antal, Keresztes Lajos, Récsy Lajos, Tarczali Károly és Tokai Zsigmond. Továbbá Szunyogh Rudolf indítványozá, miszerint a' választandó követek hitte kötelezzék magokat, hogy semmi kir. kinevezés vagy megerősítés alá eső hivatalt, a' megyeieket kivéve, nem vállalnak fel. Az indítvány elfogadott 's köz felkiáltással Wesselényi Miklós báró választat-tott meg követnek. 26kán benyujtá a' szavazatszedő biztosság jelentését, mely szerint Ujfalusi Miklós és Szunyogh Rudolf követekké választattak. Kik mi-

előtt fölesküvének, Kis László főjegyző az esküforma megtekintését és helyben-hagyatását kívánta, mi megtörtéven, a' követek előbb az egyesületi (unionis), utóbb a' követi esküt le is tették. Olvastaték továbbá, a' magyarországi re-galis keresésére megbízott választmány tudósítása, melyben előfordulván a' fő-ispáni irnok írásbeli nyilatkozata azt bizonyító, hogy a' főispán a' kérdéses regalisokat neki kezébe adta levéltárba-tétel végett, ő elvitte 's az akkori le-véltárnoknak átadta. Erre fölvestatott a' levéltárnok viszonyilatkozata is, mely szerint ez kereken tagadja, hogy az valaha kezeibe adatott volna. Így világosságra jött, hogy a' magyar regalisok elveszték 's ez éles vitások és ked-vetlen támadások szülője lön, mert a' magyar regalisok tárgya fölbreszté azon idők keserü emlékét 's nagy zajongás után a' küldöttiség ujjlag megbízott to-vábbi keresésre, mi ha nem sikerülne, a' n. m. magyar kancellariától uj ki-adatása fog kéretni. Folyt. E. H.

(Észrevétel a' pesti hirlapban (60 szám) közlött „Emberi kegyeletek, pietások“ című cikkre.) Helyzetem miatt egynél több hirlapot nem járathatok. Más hirlapokat, ezek közta' pesti hirlapot is tehetősb barátimtól évnegyedek után szok-tam elköcsönzeni. Ez oka, miért én a' pesti hirlap' 60dik számában — a' kedves tollú Fáy András urtól közlött „Emberi kegyeletek, pietások“ című vezércikket csak öszelő utóján olvashatván, észrevételemet rá illy későn tehetem. Valóban, ha e' korunkhoz méltán intézett cikket amúgy szelesen olvassa el egy tulzó szabadelmű fiatal, hihetőleg a' bölcs ime'szavait idézendő: „ne mondjad hogy a' régi napok jobbak voltak a' maiaknál“ sat. Pedig ezidézet nem állhatna a' világos factu-mokkal előálló érdemes közlő ellenébe. Korunkban természetes és gyöngéd helyibe mesterkéltt és jogszerű-követelő lépett. A' politikai jogszerűsége törek-vés általment a' családtagok' beléltébe 's a' természet gyöngéden-fonta édes szö-vedékeket naponként szagatván, hideg vál-falakat épít. 'S ez már Horác ideje óta — képzeltető! — milly nagy lépéseket tehetett! Én ezen sorvadály egyedüli okát a' vallással nem gondoltásban találok, mit az érdemes közlő is érint, de kétségtül hely szüke miatt bővebben ki nem fejt. És midőn egy francia ma-terialismusra nem mondom nagyon hajló — de rohanó korban nem-paptól illyes mit hallhatni, nem lehet a' vallásos érzelműnek nem örvendezni. Mindenben kezét fogok az érdemes közlő urral, tudom hogy a' családéletből eltűnt pietásokat csak vallás, csak pap és tanító varázsolhatja vissza, mert ha vallással nem gondolunk, a' pap nem hathat úgy, mint kellene; szeretném látni azon tervezőt, ki ezeken kül egyéb eszközt tudna ajánlani! De jelen helyzetünkben tölünk reform. papok-tól illy hatást várni képtelenség. Érettünk még mit sem tett századunk, ki vére né-hány éretlen fiatal moeskoló iratit. Tessék csak a' t. cz. közönségnek meggon-dolni, hogy a' hon bölcs atyjai mennyit tettek a' szegény adózó nép terhei könnyi-tésére M. Teréz fels. uralkodónk óta; de hallotta vagy olvasta-e' hogy a' néptani-tók helyzetét, értem a' reformatusoknál, rendszeresen vagy általjában teltleg ja-vították volna? Egymást érik Európában a' különféle elnyomott kasztok emanci-patiói (már majd a' zsidóké is hazánkban) de hallotta-e' valaki, hogy a' reform. papság kérelmi (precarius) helyzetét valaki javítani tervezte volna? A' haladó kor tudományos kívánata sok, és a' ref. papság helyzetét gazdaságilag tekintve tul-nyomó, de ki hallotta valaha, hogy a' ref. papság tudományokhoz könnyebben juthatását valaki szíven viselte volna? Sőt inkább mintha az ő 's középkor minden vétkét a' mai reform. papság hátán kellene kiverni, holmi hegyke fiatalok őket méltatlanul ostorozzák.*) Hisz már a' szemtelenségig divatszörüvé vált a' népész**) és lelkész urakhoz egyegy dorgáló cikket közleni hirlapjainkban! De sem Ri-biánszky — sem Pongrácz Lajos — sem Otrókocsi Soma uraknak eszökbé nem jutott arról gondolkodni: ur Isten! honan e' tespedése nevelési ügyünknek? Tán nem is épen a' lelkész és iskolatanítótól?? De ezen egy oldalú irkáló urak gondolatja itt meg sem fordult! Pedig uraim! nem hóllyag ám a' nevelés mint gon-dolni látszanak! Nincs norinbergai tölesérünk, kérjük szépen küldjenek, ha bir-tokában vannak!! Nem így jó urak! hanem javítsuk meg a' tanító 's nevelő tes-tület nyomoru helyzetét, mindjárt látszanak a' nevelés üdvös eredményei; ger-jeszszünk szívünkben vallásos érzelmeket, ne tartsuk a' vallást olly igen mellékes dolognak, mint mai időben tartani szokás. Ezt különösen figyelmökbé ajánlom! ránk egy egész nemzedék' szemei vannak függesztve, a' mellynek üdvé 's boldog-sága némileg tölünk függ. Az értelmi nevelést kössük öszsze az erkölcs-és val-lásossal, mert a' pietások csekélységemtől is igen tisztelt írójának megsugatom, hogy itt a' dolog bibéje. Azért nincs t. i. pietas a' családtagok közt, mert a' csa-ládfők nem vallásos érzelműek, e' sorvadály azért terjed pórházainkban is, mert nemes házainktól veszik 's látják a' példát. Regis ad exemplum' sat. De vallás becsülése elválhatlan a' vallás szolgálja becsülésétől. Nem lehet itt az egyiket becsülni 's a' másikat megvetni. Ne tartsuk hát a' szegény reform. papot is olly nyomoru teremtvénynek, ki intésünkre emelkedjék vagy hunyászodjék, vagy a' hol ő illy körülmények közt fetreng, a' zsidókkal együtt őt is emancipáljuk. Különös valóban a' pietások tisztos írójáról azon szállongó hir, hogy ő is egyike azon egy-házi tanácsosoknak, ki demokratai elveinél fogva, mint a' tengődi ügyben is nyilat-kozott, olly tulzólag védi 's félti lelki s z a b a d s á g á t, hogy ha minden igazgató ügy gondolkodik, az egész reform. papság rövid idő alatt apostoli lábón áll — kezében vándorbot lehetend! De illy ingatag helyzetü egyedek alig lesznek valaha az ohajtott pietas visszahozóji. 86.

A m e r i k a.

(M'Leod pöre.) M'Leod pöre Uticában oct. 4kén csakugyan kezdetet vön 's a' tisztí fő ügyész Willis Hall köv. érdekes beszéddel nyitotta meg: „Eskütt-széki gentlemenek! Itt állok Önök előtt engedve a' törvénynek és Ujyork-sta-tus népe nevében, hogy a' gyilkossági vádat M'Leod Sándor alperes ellen, ki szinte itt van, megalapítsam. A' nagy esküttszék minden bűn közt a' legnagyobb-bikért vetette M'Leodot kereset alá 's most kötelelsem bűnét Önök előtt bebizonyítom. Uraim! nem titkolhatni, hogy ezen pör rendkívüli ingertül-

*) S ezen dorgáló moeskos iratok szerzői protestánsok! 68.

**) Az urihajd(?) vagy páleázás öregbíróit inkább lehetne népésznek nevezni(?), mert a' ple-bánus is valamint a' lelkész leginkább lelkek körül mukodik. 68.

séget támasztott a' nép érzelmiben. Mi észrevettük azt a' megdöbönt polgárok tolongó tömegében, kik azért gyűltek ide, hogy a' nap eseményit szemmel tartásák. Észrevettük azt a' köz ingerültség hagymázában 's ezen okból azt mondom Önöknek: rézszen legyenek Önök! 's engedjék általam magokat figyelmeztetni a' veszélyre! mert ez a' botránykő Önök esküje utjában, mellyben már több száz megbotlott. Akármilyen legyen is e' rendkívüli népingerültségnek kül oka, az sem Önökhez sem hozzám nem tartozik, hanem be kell szemeinket és füleinket zárunk 's a' nélkül, hogy jobbra balra néznénk, vagy hallgatnánk, egyenes uton siessünk cél felé. Ha lehető volna, felednünk kellene, hogy itt nem egyedül vagyunk a' vádlattal és tanúkkal. Felednünk kellene, hogy mások szemei is látnak, mások fülei is hallanak, mint az igazság istene mindent látó szemei. Az én tisztemet bírák uraimék! mint önökét is, olly könnyű tudni, millyen nehéz teljesíteni. Önök előtt rendezni, és előadni, rostálni és felvilágosítani, kiemelni és észreadni a' tanubizonyosságokat, mellyek egy embertársunk élete ellen szólnak, ez minden időben szomorú kötelesség volt. De uraim! e' kötelesség épen olly parancsoló, 's minden tekintetét túlhaladó, a' millyen szomorú és fájdalmas. Hála istennek: kötelességem nem parancsolja, hogy Önöket elvakítsam, megcsaljam, vagy félrevezessem. A' feladat, mellyhez esküm köt, nem több 's nem kevesebb, mint rendületlen lélekkel az igazságot kitalálni, és Önök elibe terjeszteni — minden esetre olly feladat, mellyet most sok zavar 's nehézség, előítélet, hamis hír, az emberek önző érdeke és szenvedélye környez; olly feladat, melly engem felelősségem nagysága érzetével nyom le, ughogy leplezzen szerénységgel Önök engedékenysége karjaiba vettem magam, és kérem Önöket: ne engedjék csekély tehetségű ügyészek miatt az igazság ügyét szenvedni. Bírák uraimék! A' nagy eskütszékű megállapított vád arról vádolja az itt jelen levő foglyot M'Leod Sándort, hogy 1837ki dec. 29kén Durfee Amost megölte, vagy annak meggyilkolásában részt vett. A' vád tartalma röviden ez: 1837ki dec. 28kán vagy a' tájon Caroline 30—40 tonnás gőzös a' buffalói kikötőből Schlosserbe ment. A' buffalói vámszedő engedelmet adott neki e' két hely közt járni. 200—300 canadai fölzendült akkor Navy szigetet elfoglalva tartotta, még pedig, mint hirdették, a' felső canadai ideiglenes kormány nevében. Canadában akkor nagy ingerültség uralkodott, és a' határokon is elterjedt. A' canadai elégületlenek polgárainkat részökre megnyerni törekvének. A' st. charlesi és st. eustachei mészárlásból megszabadult menekvők, kiknek házaikat felgyújtották, nőiket, gyermekeiket a' hófergetegbe kikergették, szánakozásra bírák polgártársainkat 's néhány könnyelmű fiatal e' navy-szigeti elégületlenekhez állott. Ezen tett miatt Anglia panaszkodott 's az értelmes polgárok is roszták országunkban. Nem célom az elégületlenek tettét igazolni, annyit azonban meg kell mondanom, hogy azon polgártársaink, kik földünkön katonai csapatot nem képeztek, hanem egyenkint mentek 's álltak az elégületlenekhez, országunk törvényét 's a' népek jogát nem sértették meg. Ezt minden nemzetbeliek tették és teszik. A' schweiziak századokon keresztül majd mindenik európai hadseregben szolgálták 's kinek jutott eszébe azért őket valaha felelőssé tenni? Az amerikai rokonérmük nem tettek többet mint Cochrane l. tett, midőn a' déli amerikaiak pártjára állott, mint Byron l. midőn a' görögöket a' török járom lerázásában segítette; nem tettek többet mint a' jó, a' dicső Lafayette, midőn közönséges ember- és szabadság-szeretésüvel indíttatva az atlanti tengert áthajózta, 's a' szabadság-háboruban vérét 's pénzét pazarolta... Caroline gőzös legkisebb öszszeköttetésben sem állt az elégületlenekkel. Wells ur semmi egyebet nem akart, mint sem hajójával kevés pénzt keresni... Mondják hogy egy álgúy is volt a' hajón, 's ennek nagy fontosságot tulajdonítanak. Az álgúy mindenesetre ollyan czikk, mellyet, ha két nemzet háboruban van egymással, a' semlegesek elkobzás büntetése alatt nem szállíthatnak. De ha egy hajó olly czikket visz rendeltetési helyére, azért sem le nem foglathatni, sem nem háborgathatni azt. E' törvény áll a' nagy tengeren, a' nemzetek közös országutján: jelen esetben csak angol vizen lehetett volna elvenni az álgúyt, nem pedig a' miénken. Ugyanakkor, midőn Caroline Navy sziget és az amerikai part közt járt, egy más hajó Blach-Rockból Waterford felé a' canadai oldalon fegyvert, hadiszert 's eleséget szállított az angoloknak. Tovább megyek és kimondom, hogy az angol katonák sorában amerikai polgárok is voltak; ebben ugyan nem keresek büszkeséget; de annyi bizonyos, hogy erre olly joguk volt a' semleges amerikaiaknak, mint a' rokon-érmüknek arra, hogy az elégületlenek sorába álljanak. Schlosserben jelenleg a' régi vár helyén jó gabona terem 's ott nincs többé semmi vár, hanem egy raktár, és ahoz egy futamatnyira egy csapszék. Ebben az oda gyűlt több száz ember nem fért el éjszakán, 's azért a' gőzhajóhoz ment. A' kapitány éjszakára annyit befogadott, mennyi fért; 18—20 ember egy naszádon szállásolt, de mellyen sem feyver, sem feyveres nem volt. 10 óraker fekdtek le, 11¹/₂kor az ör jelenté a' kapitánynak hogy feyveres naszád közlög, 's már a' hajóra is felmásztak. Az alvók a' robajra felugráltak, 's ki merre rézst lelt, futott. Néhány csak öszszeszurkálva szabadulhatott meg. „Senkinek kegyelmet“ ezt kiáltották. A' menekvőket a' raktárba kergették, és azt szövétnek világánál megnézték, hogy, mint mondák „nincs é ott néhány átkozott yankee elbuva.“ Durfee Amos, kinek szomorú sorsa e' jelen pör tárgya, a' töltésen nem meszsze a' hajótul fejn át löve találtatott. A' golyó hátul ment be és homlokán jött ki. A' lövés olly közlög esett, hogy sarkája fején megpörzsöltetett. E' gyilkosságot 50—60 főnyi csapat követte el, kik a' canadai partrul jöttek; céljok a' gőzhajó szétrombolása volt, mint a' tanuvalomásból ki fog tetszeni. (Vége következik.)

Portugália.

Lissabonbul oct. 18rul következőleg írnak: „A' zendülési párt fordulást akar eszközölni, és a' spanyol tulzók együttműködésével által azok tanját a' fél-szigeten leendő szövetséges egyesülés v. a' két ország egygyé olvasztása iránt elterjeszteni. E' végett első lépés lenne a' királyné elűzése, és a' kis d. Pedro nevében a' kormányzás kikiáltása. Ha Aberdeen L és tisztársai e' terv

létesítését gátolni akarják, gyors és elhatározó szabályhoz kell nyulniok. A' föllengősdiék azt is mondogatják, jobb és becsületesb, ha Portugália spanyol tartomány lesz, mintha tovább is angol gyarmat marad. A' cortes eltörlötte a' különböző vámot, melly Anglia ellen 's Portugália javára volt felállítva, mivel átlátta, hogy az Portugáliának semmit sem használ, Angliát pedig visszatarlásra kényszeritheti. —

Spanyolország.

(Navarra egészen nyugott. Elegy.) Krisztina pártja Navarrában és a' baszk tartományokban egészen megbukott. Pamplonát az öszszeesküttek elhagyták és francia földre menekültek, hol már 1600ra megy a' spanyol szökevények száma. — O'Donnell Bayonneban van, 's Parisba szándékozik utazni. — Mondják, hogy Aumale hg 2 millió frankot adott e' dugába dölt öszszeesküvésre, azon remény fejében, hogy mint férje Izabella királynénak, majd könnyen felejtetheti e' kis költséget; reménye azonban füstbe ment. — Espartero, Madridból távoztakor, minden utcán nagy megtiszteltetéssel fogadá a' lakosság. — Norzagaray öszszeeskütt zászlóaljvezér hat évi elzárásra ítéltetett. —

(Pötlékadat Diego Leon kivégeztetéséről Elegy.) Diego Leon kivégeztetése előestéjén Altamira grnőés Zambrano marquisnő, rokonai, kegyelmért mentek számára könyörgeni a' királynéhoz, magokkal vivén unokaöccse lányait, ki nem rég a' harcztéren hunyt el Izabella királyné ügyeért. Ezekhez csatlakozott még azon testörparancsnok is, ki a' kis királynét olly vitézül ótalmazta a' zendülők ellen. Izabella könyezve mondá „Istenem, milly örömet megszabadítanám őt, ha tőlem függne; de mit tehetek javára!“ — „Ijon fölséged a' kormányzónak“, hangzott erre a' válasz, és Izabella tüstint örömmel ragadt tollat: de Mina főudvarmesternő nem engedé szándékát teljesíteni Arguelles megérkezése előtt; ki azonban a' szobába lépén kereken megtagadá erre az engedélyt, mivel ez sérteni fogná a' kormányzó jogait. A' palotahölgyek egyike legkimételetlenebb megvetéssel válaszolt erre Arguellesnek, mit a' testörök hangos éljennel fogadtak. A' királyné sirt, és azzal fenyegeté gyámját, hogy nem fog kikocsizni, ha levél-írásra engedélyt nem kap. Arguelles tehát tanácslá neki, hogy inkább üzenetet küldjön levél helyett Esparterohoz, minek eszközésire maga személyesen ajánlkozott. Arguelles szavát megtartá; de hasztalan. Leon Espartero parancsára vérzett el, miután csatáiban 18 lovat löttek agyon alatta 's miután Espartero életét kétszer menté meg. — Castro Torreno hget Vitoriában és Santa Cruz marquisnőt Bilbaoban elfogták; La Hera pártvezér is Espartero hatalmába került, kinek hívei annyira mennek kegyetlenkedésökben, hogy minden elfogott közönséges rangú zendülőt azonnal halomra lövetnek. —

Anglia

(A' királyné lebetegülését minden pillanatban várják. Elegy.) London, oct. 27kén: „A' királynénál olly előjelek mutatkoztak, miknél fogva lebetegülését minden pillanatban várhatni. Ha „walesi hg“ születik, kettős királyi lövet dördülend a' park és Tower álgúyiból. — Eszterházyhg még sem érkezett vissza Londonba, mit részint anyja betegségének, részint fényes naskészületeinek kell tulajdonítani. London első divatárusnőji éjjel nappal dolgoznak a' dús mátkatálan, 's csipkékért különös műértő küldeték Brüsszelbe. Dublinban oct. 25. kezdék meg a' hatósági választásokat, mi az egész várost rendkívül fölzgatá. O' Connell két kerület választá meg aldermanné. Dublinban egyszerre hat kitünő állású katolikus tért reform. vallásra. — A' francia kormány 6 sorhajóval kevesbitendi földközi állomását 's igen barátságos hangon tudatá ezt a' londoni kormánnyal; melly azonban napról napra folyvást nagyobb munkásságot fejt ki hajógyaráiban. — London nagy részében is nagy pusztításokat tett a' folyamok rendkívüli földuzzadása. —

Franciaország.

(Salvandy nem megy Madridba. Elegy.) Parisi újabb hírek szerint Salvandy ez uttal még nem utazik Madridba, mivel a' mostani ingerültség mellett attól tart a' kormány, hogy a' felbőszült spanyolok könnyen meggyalázhatnák személyében Franciaországot. — Delavigne költő veszélyesen beteg volt, de már javulás utján van. — Olozaga spanyol követ Krisztina királyné elutasítását kívánta Parisból, de tagadó választ nyert, mivel a' kormány azt mondá, hogy Anglia megegyezte nélkül a' spanyol ügyekre nézve semmi elhatározó lépést nem akar tenni. — Mondják, hogy Lajos Fülöp congressus által szeretné a' spanyol zavarokat tisztába hozatni. —

Külföldi elegyhír.

Hassan bey török ezr. Konstantinápolybul sek pénzzel Tripolisba utazott, hogy a' katonaságot kifizesse 's az által engedelmességre bírja. Beszéli azt is, hogy titkos utasítása van Tripolisban feyver-löpor-'s eleségraktárt állítani a' tavaszkor Tunis ellen menendő török hajóhad számára. — A' porosz király 15 ezer font sterling alapítványt tett az angol koronától 's egyháztól függendő jeruzalemi püspök számára. — A' lüttichi álgúyöntő műhely már elkészítette a' Bajorország-tul megrendelt 400 álgút. — Oct. 26kán a' hollandi Rdek ülésében Jacobs Henrik jelenté hogy ő a' kir. születésnapján eladás végett egy titkot ajánlott a' kormánynak, miszerint 14 nap alatt Keletindia juthatni. Eddig a' kormányt nem kapott választ, 's mielőtt a' francziáknak eladná, még egyszer a' kamrát kínálta meg vele. E' dolog választmány elibe utasított. — Olasz határszéli tudósítások szerint mindinkább kiviláglik hogy az aquilai zavargás meszszeágazó öszszeesküvéssel van öszszeköttetésben, miért több nagy tekintetű ember, kiket főnök gyanánt tartottak, megszökött. Sziciliában igen el volt terjedve; a' kormány először katonaságot akart nyomozás végett küldeni, de azután a' hatóságokra bizta. Célja ugyanaz volt, mi a' többi olasz öszszeesküvésé; az igazgató választmány külföldön nevezetesen Marseilleben, vagy Barcellonaban tartja ülést. Eddigélé Nápolyban 80 embert fogtak el. —

Gabonár: Pesten november 9kén pozs. m. váltó garas: tisztabuza 225—188; kétszeres 165—160, rozs 130—124, árpa: 100—92, zab: 74—68; kukoricza 100—95; köles —; köleskása. —

Dunavizálás: november 10kén 2' 11" 0" a' zerus felett. —